

ایجاد عادت‌های مطلوب در انجام تکالیف دانش‌آموزان (قسمت اول)

لقمه‌های نوشتنی

این نوشته یک مطلب کنسروشده است. اگر دوست دارید فرزندان و دانش‌آموزانتان تکالیف درسی‌شان را به درستی انجام دهند، قوطی را باز کنید و آن را در دو مرحله مصرف کنید. ببخشید، بخوانید! مطالب کنسروشده یا لقمه‌ای به مطالبی گفته می‌شود که با در نظر گرفتن نیازهای روزافزون جوامع صنعتی، در صدند اطلاعات مورد نیاز مخاطبان خود را با کمترین حجم در اختیار آنان قرار دهند. در ۱۲ نکته‌ی این مقاله، درباره‌ی اینکه «انجام تکالیف درسی بخشی از فرایند یاددهی-یادگیری است» اشاره‌هایی خواهید خواند. توصیه‌ی ما این است که در مدرسه‌هایی که اولیای دانش‌آموزانشان به مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی دسترسی ندارند، آموزگاران، راهنمایان آموزشی و مدیران مدرسه‌ها، این نکته‌ها را با پدران و مادران در میان بگذارند.

کلیدواژه: تکلیف شب، تمرکز

نکته ۱: زمان و مدت انجام تکلیف برای دانش‌آموزان براساس تفاوت‌های فردی، دوره‌ی تحصیلی و شرایط مدرسه و آموزگاران متفاوت است. تعیین زمانی محدود و متناسب با شرایط، کمک می‌کند که از هشدار دادن مکرر به آن‌ها و عصبانیت بپرهیزید.

نکته ۲: انجام تکلیف شب و آمادگی قبل و پس از درس، باید از همان سال‌های آغاز تحصیل، جای ثابتی در برنامه‌ی روزانه‌ی فرزندان شما داشته باشد. قدرت تمرکز در افراد متفاوت است. هر کودکی تنها می‌تواند برای لحظاتی حواسش را جمع کند و فقط در زمان محدودی روی موضوع تمرکز داشته باشد.

نکته ۳: اینکه فرزند شما چه مدتی می‌تواند تمرکز داشته باشد تا تکلیف خانه‌اش را انجام دهد، به سن و از همه مهم‌تر به شخصیت کلی او بستگی دارد.

بچه‌های ۶ تا ۸ ساله، حداکثر ۴۰ دقیقه، بچه‌های ۹ تا ۱۱ ساله، حداکثر ۶۰ دقیقه و بچه‌های ۱۲ تا ۱۴ ساله، حداکثر ۹۰ دقیقه می‌توانند تمرکز کنند. البته فرزندان بالای ۱۴ سال شما بیشتر از این هم می‌توانند متمرکز باقی بمانند. این زمان به‌طور عادی برای انجام تکلیف متداول یک شب کافی است.

نکته ۴: زمان یادگیری به سن و توانایی فردی کودک شما در سرعت نوشتن و یادگیری در رشته‌ها و درس‌های گوناگون بستگی دارد. زمان‌های زیر، با اندکی تفاوت، در بسیاری از جوامع دیده شده است:

* **دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم:** ۳۰ دقیقه یادگیری / ۱۵ دقیقه وقفه / ۲۰ دقیقه یادگیری.

* **دانش‌آموزان پایه‌های سوم و چهارم:** ۴۵ دقیقه یادگیری / ۱۵ دقیقه وقفه / ۲۰ دقیقه یادگیری.

* **دانش‌آموزان پایه‌های پنجم و ششم:** ۶۰ دقیقه یادگیری / ۱۵ دقیقه وقفه / ۳۰ دقیقه یادگیری.

* **دانش‌آموزان پایه‌های هفتم و هشتم:** ۶۰ دقیقه یادگیری / ۱۵ دقیقه وقفه / ۶۰ دقیقه یادگیری.

البته اینکه بر تکالیف مهارت‌محور خلاقانه تأکید بیشتری می‌شود، به همین دلیل است که لازم نیست کودکان در منزل مدت مدیدی را با انجام تکالیف، آن‌هم از نوع سنتی خود، سپری کنند. لذت‌بخش بودن انجام تکالیف از هر چیز دیگری مهم‌تر است. امکان افزایش زمان برای پایه‌های بالاتر، براساس مداومت و کسب تجربه‌های گوناگون وجود دارد.

نکته ۵: حتماً زمان انجام تکالیف خانه‌ی فرزندان را مشخص کنید و پس از اینکه او قسمت بیشتر تکالیف را انجام داد، استراحت طولانی‌تری به مدت ۱۵ دقیقه برایش در نظر بگیرید. در هر صورت، طوری برنامه‌ریزی کنید که زمان زیادی صرف انجام تکالیف خانه نشود. اینکه کودک هر بعدازظهر مجبور شود ساعت‌ها به دفتر و کتاب خود بچسبد، باعث وحشت او می‌شود.

نکته ۶: با یک آزمایش ساده و سرگرم‌کننده، می‌توانید پی ببرید فرزند شما واقعاً به چه مقدار وقت برای انجام تکالیف معمولش نیاز دارد. قبل از اینکه زمان جدید یادگیری را تعیین کنید، از فرزندان بخواهید دو هفته‌ی تمام این نکات را یادداشت کنند:

- فکر می‌کنی امروز در چه مدتی تکالیف را انجام می‌دهی؟
- ساعت شروع تکلیف کی بود؟
- چندبار کارت را متوقف کردی؟ فکر می‌کنی در مجموع چند دقیقه شد؟
- ساعت پایان تکالیف کی بود؟

اینکه کسی خودش حدس بزند و حدسش را امتحان کند، برای همه‌ی بچه‌ها بسیار سرگرم‌کننده است.

نکته ۷: دقت کنید که زمان انجام تکالیف شب و بازی فرزندان را تعیین کنید تا از سهل‌انگاری او جلوگیری شود و یادگیری و انجام تکالیف حالت مسابقه پیدا نکند.

نکته ۸: به هر نحو ممکن، نگذارید فرزندان روی میز ساعت زنگ‌دار بگذارند و احتمالاً پس از نیم‌ساعت با صدای زنگ ساعت از جا بپرند و برای استراحت بروند. بیشتر وقت‌ها، وقفه‌ها کاملاً خودبه‌خودی به وجود می‌آیند. این وقفه‌ها به‌طور معمول میان کارهای گوناگون مانند نشستن، خواندن یا آموختن درس، با نبود تمرکز، خستگی یا تنش عضلانی به وجود می‌آیند. همچنین، وقتی کودک با انبوه غلط‌ها یا مسائل حل‌نشده روبه‌رو می‌شود نیز خودبه‌خود دچار وقفه می‌شود.

بسیاری از کودکان اصلاً نمی‌خواهند در حین انجام تکالیف وقفه‌ی طولانی داشته باشند، چون احساس می‌کنند از فضای یادگیری خارج می‌شوند. بعضی‌ها نیز بیش از ۲۰ دقیقه تمرکز برای کار کردن را تحمل نمی‌کنند. به همین دلیل، لازم است زمان استراحت را بر حسب احتیاج فرزندان تعیین کنید.

نکته ۹: بسیاری از بچه‌ها وقفه‌های کوتاهی نیز برای فکر کردن یا خیال‌بافی دارند. از این وقفه‌ها باید استفاده کرد. برای مثال، وقتی که کودک یک تکه سیب، چند آب‌نبات یا پاستیل و نوشیدنی مورد علاقه‌اش را کنار گذاشته است تا آرام‌آرام بخورد، نشان می‌دهد که می‌خواهد با تمرکز کار کند. مزاحم او نشوید.

نکته ۱۰: اگر فرزند شما تکالیفش را زودتر از برنامه انجام دهد، یک موفقیت فوق‌العاده به دست آورده‌اید. در این حال، اجازه دهید باز هم کتاب بخواند، کیف مدرسه‌اش را مرتب کند یا نقاشی بکشد. بچه‌ها در این قبیل مواقع دلشان می‌خواهد کاملاً آزاد باشند. در واقع، وقتی کار روزانه را با موفقیت انجام داده، تعطیلی او آغاز شده و معلوم است که می‌تواند هر کاری، از جمله بازی، بکند.

نکته ۱۱: اگر فرزند شما تکالیفش را در زمان تعیین‌شده تمام نکرد، باید کماکان بین ۱۰ تا ۲۰ دقیقه (و در مورد بچه‌های پایه‌های بالاتر، حتی کمی بیشتر) به کارش ادامه دهد. این اتفاق بیشتر موقعی رخ می‌دهد که انجام تکالیف با یادگیری توأم است و به فکر کردن احتیاج دارد. در این موارد، باید کار اضافی کودکان را با یک پاداش کوچک مثل یک خوراکی ساده همراهی کنید. وقتی فرزندان مدت زیادی با تکالیفش کلنجار رفت، به کمکش بروید و استراحتی به او بدهید.

نکته ۱۲: وقتی فرزند شما مجبور باشد مثلاً پس از یک بیماری یا برای امتحان روز بعد، بیشتر از قبل درس بخواند، اجازه دهید حتماً پس از انجام تکالیف و زمان درس خواندن، استراحتی نسبتاً طولانی کند که در آن مدت بتواند حسابی تخلیه شود.